

Nr 22

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder för en effektiv rättsvård.

Första lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 66 i första kammaren av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.*, samt nr 90 i andra kammaren av herr *Svensson i Vä m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, hemställes att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om erforderliga lagstiftningsåtgärder och resurser för rättsvårdens effektiva upprätthållande i enlighet med rättens och humanitetens principer.

Beträffande skälen för motionärernas yrkande får utskottet hänvisa till motionen I:66.

Utredningar m. m.

Domstolskommittén är sysselsatt med en samlad och allsidig översyn av domstolsorganisationen i dess helhet (direktiv, se 1962 års riksdagsberättelse I Ju:45 och 1963 års berättelse I Ju:40).

En stort upplagd undersökning rörande de faktorer, som bidrar till ungdomsbrottsligheten pågår sedan flera år under medverkan av expertis på skilda områden såsom kriminologi, psykiatri, psykologi, sociologi och statistik. Utredningen, *1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar* (direktiv, se 1957 års riksdagsberättelse I Ju:40), beräknas behöva ytterligare några år för slutförandet av uppdraget.

Med anledning av beslut av 1959 års riksdag (likalydande motionerna I:36 och II:49, L¹U 25) uppdrog Kungl. Maj:t åt sakkunniga att utreda förutsättningarna för att genom försöksverksamhet på en viss plats utröna utfallet av olika kriminalpolitiska åtgärder. Utredningen, benämnd *utredningen angående försöksverksamhet mot ungdomsbrottsligheten*, har med betänkande avgivet den 16 december 1964, *Aktion mot ungdomsbrott* (SOU 1964:58), slutfört sitt uppdrag. I betänkandet föreslås att försöksverksamhet med syfte att motverka brott och asocialitet bland barn och ungdom genomföres på en försöksort efter en av utredningen utarbetad modell. Betänkandet, som har varit föremål för remissförfarande, är under övervägande inom justitiedepartementet.

I betänkande avgivet den 29 maj 1964, *Behandlingsforskning vid ungdomsvårds-*

skolorna (SOU 1964:24), föreslås en systematiserad forskningsaktivitet för åstadkommande av rationell effektivisering av vården på ungdomsvårdsskolorna. Betänkandet, som avgivits av *kommittén för behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna*, är efter remissbehandling under övervägande inom socialdepartementet.

I och med betänkandet *Vård utom skola* (SOU 1966:43), avgivet den 8 juli 1966, har 1961 års utredning om effektivare åtgärder för vård utom skola av ungdomsvårdsskoleelever slutfört sitt arbete. Betänkandet, som efter remissbehandling är under övervägande inom socialdepartementet, behandlar medicinsk-psykologisk behandling av utom skola vårdade elever, upprustning av ungdomsvårdsskolevårdens övervakningsinstitut samt åtgärder för bistånd åt unga personer, som löper fara att utvecklas i asocial riktning.

I förevarande sammanhang torde lämpligen böra erinras om åliggandena för *samarbetsorganet för åtgärder mot ungdomsbrottsligheten* (direktiv, se 1966 års riksdagsberättelse Ju: 58). Organet, som tillkom efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 oktober 1964, består av representanter för riksåklagarämbetet, kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, rikspolisstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och statens ungdomsråd samt företrädare för domstolsväsendet och den kommunala barna- och ungdomsvården. Den huvudsakliga uppgiften för organet är att genom direkt kontakt i administrativa frågor uppnå effektiv samordning av olika åtgärder, som ligger inom de berörda ämbetsverkens arbetsområde. Organet kan enligt direktiven också genom framställningar till Kungl. Maj:t eller på annat sätt ta initiativ till åtgärder, som icke kan genomföras av de samverkande myndigheterna självmant. Organet bör fortlöpande följa brottslighetsutvecklingen och resultaten av de åtgärder samhället vidtar mot lagöverträdare.

Slutligen torde här nämnas att Kungl. Maj:t den 13 januari 1967 beslutat tillsätta en utredning som skall göra en *allmän översyn av lagen om behandling i fångvårdsanstalt* och annan lagstiftning som har nära samband med denna lag.

1966 års riksdagsbehandling

I de likalydande motionerna I:565 och II:694 vid 1966 års riksdag framställdes i huvudsak samma yrkande som i nu förevarande motioner. Remissyttranden infordrades från riksåklagaren, som ansåg det tveksamt om den begärda utredningen var erforderlig, och från kriminalvårdsstyrelsen och rikspolisstyrelsen, vilka avstyrkte motionerna. Första laguskottet hemställde i sitt av riksdagen den 30 november 1966 godkända utlåtande, nr 41, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd samt anförde följande.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att den nuvarande brottsutvecklingen är ägnad att inge allvarliga bekymmer. Det är sålunda djupt otillfredsställande att antalet anmälda brott mot brottsbalken nu stigit så att de uppgår till mer än 390 000 om året samt att därav omkring 70 procent kan beräknas förbli ouppklarade. Statsmakterna har sedan länge sin uppmärksamhet riktad på dessa förhållanden

och de senaste åren har — — — bedrivits omfattande arbete på skilda områden av rättsvården, särskilt beträffande ungdomsbrottsligheten som utgör det viktigaste kriminalproblemet. Flera betydande reformer har också genomförts. Resultaten av arbetet har emellertid till en del ännu inte kunnat omsättas i praktiska åtgärder och i vissa fall pågår alltjämt utredning. Polisväsendets nya organisation, som varit i verksamhet mindre än två år och fortfarande är under uppbyggnad, förväntas bli ett verksamt medel i kampen mot brottsligheten. En förutsättning här för är dock att ökade resurser ställs till polisens förfogande, både för yttre bevakning och för brottsutredning. De primära kraven om ordningens upprätthållande och skydd för samhällsmedborgarna i allmänhet mot våldsbrottslighet får inte eftersättas. Brottsbalkens påföljdssystem med utvidgade möjligheter till kriminalvård i frihet och de nya reglerna om villkorlig frigivning beräknas bidra till en förbättring av situationen. Möjligen kan redan en ljusning skönjas genom att beläggningstalen vid fångvårdsanstalterna är nedåtgående samtidigt som vissa tecken tyder på att den tidigare ständiga kraftiga ökningen av brottsligheten kan ha brutits. Detta får självfallet inte undanskymma angelägenheten av att uppmärksamheten hålles riktad på förevarande fråga och tas till intäkt för underlåtenhet att fortsätta samhällets ansträngningar att minska den omfattande brottsligheten. Det må i sammanhanget erinras om att för närvarande flera utredningar rörande ungdomsbrottsligheten är under övervägande i Kungl. Maj:ts kansli samt att ett samarbetsorgan för åtgärder mot sådan brottslighet nyligen skapats för att fortlöpande följa brottslighetsutvecklingen och resultaten av de åtgärder samhället vidtar mot lagöverträdare. Vidare må nämnas att rikspolisstyrelsen med utgångspunkt från de förändrade förutsättningarna för polisens verksamhet har utarbetat ett särskilt handlingsprogram för fortsatt effektivisering av polisarbetet. I avbidan på resultatet av de planerade och nyligen vidtagna genomgripande åtgärderna mot brottsligheten anser utskottet, i likhet med remissinstanserna, att för närvarande icke något står att vinna med ytterligare en omfattande utredning. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t noga följer frågan och vidtar erforderliga åtgärder och kan därför icke tillstyrka bifall till motionsyrkandet.

Utskottet

I förevarande motioner begärs utredning och förslag om lagstiftningsåtgärder och resurser för rättsvårdens effektiva upprätthållande. Motionärerna anser att en under parlamentarisk medverkan företagen översyn av de olika utredningsförslag, som tillkommit under de senare årens omfattande arbete på ifrågavarande område, borde åstadkomma gemensamma utgångspunkter för bedömningen av hithörande frågor och dessas angelägenhetsgrad.

Då utskottet i november 1966 behandlade motioner i förevarande ämne erinrade utskottet — som närmare framgår av redogörelsen ovan — om att statsmakterna sedan länge hade sin uppmärksamhet riktad på brottsutvecklingen och möjligheterna att uppdaga brott. Utskottet anförde vidare att omfattande arbete på skilda områden av rättsvården bedrivits under de senaste åren, att flera betydande reformer genomförts samt att resultatet av arbetet till en del ännu inte kunnat omsättas i praktiken. I avbidan på resultatet av de planerade och nyligen vidtagna genomgripande åtgärderna mot brottsligheten ansåg utskottet, i likhet med hörda remissinstanser, att intet stod att vinna med ytterligare en omfattande utredning. Utskottet, som förutsatte

att Kungl. Maj:t noga följde frågan, hemställde i utlåtandet, som godkändes av riksdagen, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under den tid som förflutit sedan riksdagen behandlade förevarande fråga, endast något mer än tre månader, har intet inträffat som föranleder utskottet till en annan bedömning.

Utskottet hemställer,

att förevarande motioner, I:66 och II:90, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 mars 1967

På första lagutskottets vägnar:

ERIK SVEDBERG

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Erik Svedberg, fröken Mattson, herrar Hjorth, Arvidson, Ernulf, fru Lindström, herrar Schött och Axel Kristiansson*;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar*, fru Johansson, herr Ekström i Björkvik, fru Löfqvist*, herr Svensson i Vä, fröken Bergegren*, herrar Gustafsson i Borås och Oskarson.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Arvidson, Schött, Axel Kristiansson, Svensson i Vä* och *Oskarson*, vilka ansett

dels att utskottets yttrande bort erhålla följande lydelse:

I förevarande — — — (lika med första stycket i utskottets yttrande) — — — dessas angelägenhetsgrad.

Under år 1966 kom cirka 400 000 brott till polisens kännedom. Härav torde, att döma av de senaste årens statistik, inemot 300 000 förbli ouppklarade. Det är ägnat att inge mycket allvarliga bekymmer att sådant kan få förekomma. Förhållandet visar enligt utskottet tydligt att de resurser som ställts till förfogande för samhällets försvar mot brottsligheten varit otillräckliga. Samhället har härigenom brustit i sin självklara plikt att i möjligaste mån skydda medborgarna och deras egendom. Samtidigt som brottsligheten under åren ökat i omfång har den även inriktat sig på grövre och mera svårutredda brott. Visserligen har — som framgår av redogörelsen ovan — de senaste åren bedrivits ett omfattande arbete för att söka effektivisera rättsvärderna, men någon förbättring i de djupt otillfredsställande förhållandena har icke kunnat påvisas.

Enligt utskottets mening är anledningen härtill att söka i de skilda värderingar av hela problemkomplexet, som tydligt åskådliggöres av differenserna mellan rikspolisstyrelsens framställningar avseende behovet av ökat antal befattningshavare och riksdagens godtagande av statsverkspropositionernas i hög grad nedprutade förslag på området.

För att nå fram till gemensamma utgångspunkter för bedömning av problemet bör, såsom motionärerna förordat, tillsättas en utredning med parlamentarisk medverkan med uppdrag att företa en översyn av de olika utredningsförslag som tillkommit under de senaste årens arbete på området. En sådan utredning bör ge underlag för åtgärder inom barnavårdsnämnds-, polis-, åklagar- och domstolsorganisationen, som kan möjliggöra snabbare och effektivare handläggning av ärenden och mål. Därigenom skulle man vinna att vidtagna påföljder för den brottslige blir mera påtagliga och sålunda ge en högre grad av effektivitet. Som motionärerna framhållit är det emellertid angeläget att en sådan utredning icke får föranleda försening av åtgärder som redan nu framstår som angelägna och brådskande.

dels ock att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till förevarande motioner, I:66 och II:90, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning under parlamentarisk medverkan för att effektivisera rättsvården.